

Majoor Thomson vocht en sneuvelde in Albanië

door LEX DALEN GILHUYS

Vraag eens een willekeurige bewoner van het Thomsonplein wat het standbeeld voorstelt dat daar in het plantsoen staat.

„Welk plantsoen?”

Dat schiet natuurlijk niet op. Een ander: „Tja, een oud koloniaal geloof ik. Iets met Atjeh. Kan dat?”

Neen.

„Paul Kruger”

„Gut, nooit op gelet. Staat daar een standbeeld?” En dan: „Majoor Thomson. Die vocht in Albanië. Ja, ik heb zo vaak op dat ongemakkelijke bankje gezeten en tegen die figuur aangekeken dat ik het maar eens heb uitgevlood”.

Er zijn meer van die beelden. Zoals dat protserige op het Lange Voorhout, bij de Amerikaanse ambassade. Het monument van Saxen Weimar. 'Beschermers van kunst en wetenschap'. Hij was in Nederlandse krijgsmacht. Hij moet, in tegenstelling tot de prins van Oranje, de latere koning Willem II, nog krachtig zijn opgetreden bij Waterloo en werd in 1848 commandant van het leger in Nederlands-Indië.

Het standbeeld staat er sinds 1866 nu eenmaal en het doet het ter plekke zo aardig dat je het zou missen als men het omver trok.

Toch is dit beeld, evenals dat van majoor Thomson op het Thomsonplein, een goed voorbeeld van 'overleefde' standbeelden. Figuren die even als een nationale held worden beschouwd, maar toch te weinig hebben gehouwd, in tegenstelling tot bij voorbeeld Van Heutz, om te beklijven. Een generatie later weet niemand meer over wie het gaat. Dergelijke onnutte beelden zouden zacht en kalm moeten worden verwijderd. Vervangen door hen die wel in de herinnering zijn gebleven of nooit het beeld kregen dat ze verdienden.

Zo heeft Den Haag de grote Thorbecke maar minnetjes in steen of brons bedeed. Ik noem maar een staatsman.

Nog wonderlijker is het dat Thomson ook een borstbeeld schijnt te hebben in... Groningen. Wat de Grönningers daarmee aanmoeten weten zij zelf het minst, neem ik aan.

Fabius

Lodewijk Willem Johan Karel Thomson werd op 11 juni 1869 in Voorschoten geboren en sneuvelde op 15 juni 1914, nog geen twee maanden voor het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog, in Durazzo (Durrës) Albanië. Tijdens de uitoefening van zijn plicht, zo heet het dan.

Voordien diende hij als eerste luitenant in Nederlands-Indië, (waar hij de Militaire Willemsorde kreeg) en hij was militair attaché in Zuid-Afrika in de woelige jaren 1899 en 1900. Thomson trad als lid van de Tweede Kamer naar voren van 1905 tot 1913 en was ook nog lid van de Haagse gemeenteraad tussen 1909 en 1913.

In 1918 schreef J. Fabius het boek 'Zes maanden in Albanië', waarin hij zijn belevenissen neerlegde als militair in Albanië, samen met Thomson en andere uitgezonden. Hiervan is nu zojuist bij De Arbeiderspers de derde druk verschenen, voorzien van een nawoord van Boudevijn Büch. Fabius kwam uit een militair geslacht en mocht in 1912 voor de bladen van Siythoff de Balkanoorlog verslaan. Later schreef hij ook voor Het Vaderland. Na de oorlog was hij in de gemeentepolitiek werkzaam en richtte in 1947 De Nieuwsbrief op, nadat hij een jaar hoofdredacteur van Het Dagblad was geweest. Fabius werd journalistiek vooral bekend door een conflict. Een conflict met het hof over de affaire 'juffrouw Tellegen' die wel wat weg had van de Greet Hofman-toestand uit latere jaren. Fabius werd in 1954 veroordeeld tot tien dagen hechtenis wegens majesteitsschennis. Zijn politieke carrière rondde hij af als lid van de Boerenpartij in de Haagse gemeenteraad. Hij overleed op 30 juli 1964.

Vreemde krijgsdienst

Majoor Thomson kreeg begin 1914 toestemming om tijdelijk in Albanese krijgsdienst te treden.

Albanië was tijdens het Congres te Londen in 1913 gesticht. 'Een verzameling vreemdsoortige grootheden, niet één volk, niet één taal, niet één geloof'.

Uit de toen nog rijke overvloed aan vorsten en vorstjes werd een koninkje geplukt, vorst Wilhelm zu Wied, met welke fa-

milie de Oranjes waren verwant via prinses Marie, dochter van prins Frederik van Oranje-Nassau. Wilhelm had niet lang plezier van zijn troon. In 1914 brak de Balkan-oorlog uit, waarbij iedereen zich evenals nu in Joegoslavië onderdrukt voelde en meende dat geweld de enige oplossing was. In elk geval zouden door die krijg de Turken hun laatste invloed in Europa verliezen. Terwijl Servië en Montenegro Albanië wensten in te pikken.

Om kort te gaan, het ging niet door, de grote mogendheden (Italië en Oostenrijk) wilden dat Albanië onafhankelijk bleef. Uit eigen belang natuurlijk. Er werd een internationale troepenmacht naar Albanië gestuurd om toezicht te houden. De Nederlandse regering kreeg het verzoek een gendarmerie te sturen. Die samen met militairen uit andere landen de gendarmerie in Albanië zouden organiseren.

Op dit verzoek was natuurlijk veel politieke kritiek, maar vooral op aandringen van koningin Wilhelmina gingen de militairen tóch.

Een heel opmerkelijk internationaal initiatief overigens, dat nog voor de oprichting van de Volkenbond werd getoond.

Niet dat het veel uitrichtte. De kanonnen van augustus braakten al spoedig dood en vernieling uit en Wilhelm vluchtte naar Zwitserland. Het idee overigens om de Albanezen een Duits scherts-vorstje op te willen dringen!

Het einde

Fabius beschrijft redelijk boeiend maar zonder blijk te geven een groot vertellerstalent over zijn belevenissen in Albanië. Van de strijd tegen de rebellen die zich net als nu niets van internationale interventie aantrokken.

Op die laatste dag van het leven van de tot overste bevorderde Thomson was er een vuurwisseling. Tussen wie en wie is minder belangrijk, net als nu. Het kostte levens.

'De aanval stakte', schrijft Fabius dan. 'Op hetzelfde ogenblik kwam een Albanees, die Engels sprak, naar me toe en fluisterde: 'de overste is gewond'. Ik wilde het nog niet geloven, maar een

ogenblik later: 'De overste is dood'. De overste had voor het petroleummagazijn, dus van de verkeerde kant tegen kogels gedekt, staan praten met majoor Roelfsema. Hij wilde op een aantal *bairaktars* (hoofden) toegaan om hen te bewegen hun troepen aan te laten vallen, toen Thomson tegen Roelfsema zei: 'Ik ben gewond, laat me wegbrengen'. Hij liep nog een paar passen en zakte ineen. Het duurde nog even voor hij kon worden vervoerd, want er werd hevig gevuurd. Hij kreeg later nog een kamferinjectie, maar het was al te laat. Thomson werd per sloep naar het Nederlandse oorlogsschip de Noord-Brabant vervoerd. Aan het roer de luitenant ter zee Karel Doorman. Jawel, van de slag in de Javazee. Die wél onvergetelijk zou worden. 'Zes maanden in Albanië', J. Fabius, derde druk, uitgeverij De Arbeiderspers. Prijs f 39,90.